

Memorandum

Onderwerp	Bijlage bij Statenbrief Bodemdaling en Veenweide
Datum	19-06-2025
Van	Marlies Boone
Aan	Provinciale Staten van Utrecht
Telefoonnummer	+31636219231
Team	PMB

Vanuit het nationale programma Veenweiden is het NOBV (Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen uit Veenweiden www.nobveenweiden.nl) opgericht. Het NOBV is een kennisconsortium van alle Nederlandse Universiteiten die werken aan de uitstoot van broeikasgassen in veenweidegebieden. Het NOBV heeft meetpunten opgezet in veenweidegebieden in heel Nederland en heeft gemeten aan effectiviteit van maatregelen.

Deze onderzoeken hebben nieuwe inzichten gebracht in:

1. bewezen effectieve maatregelen: actieve WIS en passieve WIS
2. WIS is alleen effectief bij een voldoende hoog slootpeil
3. de werkelijke uitstoot uit veenweidegebieden, gemeten i.p.v. gemodelleerd
4. nauwelijks verband tussen bodemdaling en CO₂ uitstoot; ontwatering in bovenste laag telt
5. een rekenmethode SOMERS die laat zien wat de uitstoot is per perceel, op basis van bodemsoort (type veen) en perceelbreedte

De maatregel van de waterinfiltratiesystemen is vanuit het NOBV een bewezen effectieve maatregel om CO₂ uitstoot tegen te gaan. We hebben nu inzichtelijk per type maatregel en per perceel wat het reductiepotentieel is. De rekenmethodiek SOMERS laten ons op kaart te zien wat het reductiepotentieel is van elk perceel bij een bepaalde maatregel. Dit maakt het mogelijk op kaart goed te kijken waar de inzet van welke maatregel gewenst is. In het innovatieprogramma VIP-NL worden nieuwe methoden zoals klei-in-veen onderzocht op effectiviteit, maar die zijn vooralsnog niet bewezen effectief.

WIS-systemen zijn vooraf effectief als de peilen hoog zijn (kleiner dan 40cm onder maaiveld). In de praktijk blijkt ook dat boeren met een hoog peil eerder geneigd zijn om een WIS-systeem aan te leggen. Op natte percelen kan WIS ook helpen om de grondwaterstand in de winter een beetje te verlagen. Wanneer een WIS wordt aangelegd bij een te laag slootpeil, werkt het systeem juist ontwaterend en loopt het water uit het perceel in plaats van erin. Het is dus essentieel dat bij de aanleg van WIS ook het passend voldoende hoog peil wordt gehanteerd.

De werkelijk gemeten uitstoot van veenweidegebieden blijkt lager dan we vanuit het modelleren dachten. Ook de RVS is geschreven op basis van het modelleren. In die tijd was de SOMERS rekenmethodiek nog niet bekend. Op basis van deze nieuwe inzichten wordt nu gekeken om het doel uit het klimaatakkoord aan te passen van 1,0 Mton naar 0,7 Mton CO₂-eq. Dat is een onderhandeling tussen het ministerie van LNV en van KGG. Wanneer deze nationale doelstelling wordt bijgesteld, zou dat betekenen dat in dat geval ook de Utrechtse doelstelling naar beneden kan worden bijgesteld (vermoedelijk 0,07 i.p.v. 0,09Mton).

De metingen laten ook zien dat bodemdaling en CO₂ uitstoot geen lineair verband kennen. We dachten ten tijde van het schrijven van de RVS dat waar de bodemdaling het grootste was, ook de CO₂ uitstoot het grootst zou zijn. Dat blijkt niet het geval te zijn. Bodemdaling hangt af van de dikte van veenpakketten (hoe dikker het veenpakket, hoe groter de bodemdaling), maar de CO₂ uitstoot vindt plaats in de bovenste laag van de bodem die ontwaterd wordt voor de landbouw. Deze ontwatering is samen met de veensoort bepalend voor de uitstoot. Dat maakt dat gebieden met een grote drooglegging maar met dunne veenpakketten soms meer CO₂ uitstoten dan gebieden met dikke veenpakketten waar de peilen hoger zijn en dus minder ontwaterd wordt.

Voor Utrecht betekent dit dat Eemland en Vijfheerenlanden, beiden gebieden met een klei-dek-op-veen bodemsoort, een soortgelijke CO₂ uitstoot blijken te hebben als klassieke veenweidegebieden met dikke veenpakketten in Utrecht-West.

Verder zijn er verkennende studies gedaan voor het Groene Hart om te onderzoeken hoe de doelen (technisch gezien) gehaald kunnen worden en wat dat betekent voor verschillende andere thema's als wateroverlast, KRW, weidevogels, en verdienvermogen.

Belangrijkste conclusies waren:

- Om CO₂ doelen te halen moeten peilen naar (gemiddeld) 30cm onder maaiveld en is "overall" een WIS nodig.
- Vernatting van de veenweiden heeft potentieel (een tijdelijk) negatief effect op de waterkwaliteit.
- Vernatting van de veenweiden zorgt voor meer wateroverlast bij piekbuien.
- WIS systemen kunnen goed samengaan met weidevogels, moet verder uitgezocht worden
- Vernatting van de veenweiden heeft een negatief effect op het verdienvermogen van de boer.

Kanttekening hierbij is dat het instrument van de WUR dat de gewasgroei berekent achterloopt bij de kennis die opgedaan is over grasgroei onder natte(re) omstandigheden in het veenweidegebied. De effecten op de grasgroei lijken minder groot dan eerder aangenomen, blijkt uit praktijkproeven bij de hoogwaterboerderij in Zegveld.